

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА СТАТЕВО-РОЛЬОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

Сторожко А.В.

Науковий керівник – ст. викладач Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65)
e-mail: andrii.storozhko@nure.ua

The paper considers the concept of gender identity of the individual. The influence of social factors on the process of personality identification and features of gender identity formation is determined. The concept of normative pressure on a person when trying to determine their gender identity is revealed.

До середини ХХ століття статева належність індивіда вважалася біологічним фактом, з якого автоматично виводилися всі біологічні, соціальні і тілесні відмінності між чоловіками і жінками [1]. Гендерні дослідження набувають все більш широкого розмаху і є дуже важливими у сучасній трансформації поглядів на природу чоловіка і жінки, у боротьбі суспільства з масовими стереотипами свідомості. Більшість сучасних дослідників зосереджують свою увагу на соціальній природі гендерну, психологічних (а не біологічних) відмінностях між статями та культурних чинниках формування гендерної ідентичності.

Формування гендерної ідентичності є складним і багатоплановим процесом, що триває протягом усього життя. Статєво-рольова соціалізація здійснюється як динамічний процес засвоєння індивідами гендерної культури суспільства, кожний історичний етап якої висуває конкретні загальні вимоги до змісту гендерних якостей, формуючи певні гендерні типи особистості. Основна суперечність гендерної культури суспільства має місце між гендерними ролями і стереотипами, що позначається на характері процесу соціалізації. Формуванню зрілої гендерної ідентичності може заважати консервативність традиційних стереотипів, що потрібно враховувати.

Коли ми говоримо, що народилася дитина, ми обов'язково наголошуємо, що народився хлопчик чи дівчинка. Але гендерні ролі не виникають відразу з народженням дитини, а розвиваються під впливом багатьох чинників упродовж людського життя. Цьому розвитку властиві свої закономірності та суперечності, від нього залежить характер життєвого сценарію людини, стиль її життя і стратегії поведінки у різноманітних ситуаціях.

Гендерно-рольова соціалізація – це засвоєння людиною гендерних ролей, суспільних очікувань до цих ролей, а також гендерний розвиток особистості, тобто формування психологічних характеристик, що відповідають гендерним ролям. Статєві та гендерні ролі мають надзвичайно велике значення для нормальної соціалізації особистості

серед безлічі ролей, що їх засвоює людина. Ці ролі тісно пов'язані з усвідомленням себе представником певної статі та з нормативами поведінки, характерної для представників цієї статі. Статеві та гендерні ролі тісно пов'язані зі статевою й гендерною ідентичністю особистості. «Статева роль, – на думку І.С. Кона, – модель соціальної поведінки, специфічний набір вимог і очікувань, що пред'являються суспільством до осіб чоловічої і жіночої статі» [2, с. 301].

Сучасні дослідження гендерної ідентичності вказують на складний характер цього особистісного утворення [3]. Сучасна громадська думка, здебільшого, негативно ставиться до подолання гендерних норм. Для зберігання традиційних гендерних ролей застосовуються такі методи, як соціальний примус, стигматизація та дискримінація. У свою чергу, стигматизуємі меншини вибудовують політику опору домінуючій гендерній системі. Іноді людина починає відчувати нормативний тиск, який проявляється у неприйнятті та осудженні суспільством тих його членів, чия поведінка не відповідає традиційним гендерним нормам даного суспільства. Типовим проявом нормативного тиску є негативне ставлення до індивідів з нетрадиційною сексуальною орієнтацією в більшості сучасних суспільств. Виконання гендерної ролі під впливом нормативного тиску є вимушеним пристосуванням до наявних суспільних стереотипів, щоб уникнути нехтування з боку суспільства. Інформаційний тиск реалізується завдяки прагненню індивіда відповідати певним нормам та стандартам, серед яких значну роль відіграють гендерні стереотипи. Тобто людина намагається поводити себе так само як і члени її референтної групи, і тільки тоді вона вважає свою поведінку правильною.

Отже, процесі статево-рольової соціалізації та формування гендерної ідентичності важливу роль відіграють соціальні та культурні фактори, що впливають на формування психологічної статі особистості. Дослідження проблеми конструювання гендерних норм розширює і поглиблює дискурс статевої ідентичності, розкриває нові горизонти для наукових досліджень з гендерної проблематики.

Перелік посилань

1. Говорун Т.В. Гендерна психологія: Навч. посібник / Говорун Тамара Василівна, Кікінеджи Оксана Михайлівна. – Київ.: Видавничий центр «Академія». – 2004. – 307с.
2. Кон І.С. Вступ до сексології / І.С. Кон; [пер. з рос. П.Л. Пироженко]. – Київ : Либідь. – 1991. – 304 с.
3. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис: пер. с англ. / Э. Эриксон. – Москва.: Прогресс – 1996. – 341 с.